

2025-06-19
S2025/01229 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag till Socialstyrelsen att genomföra nationella utvecklingsinsatser för att stärka primärvårdens arbete med psykisk ohälsa

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra nationella utvecklingsinsatser för att stärka primärvårdens arbete med psykisk ohälsa.

Vid genomförandet av uppdraget ska Socialstyrelsen föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från berörda myndigheter, däribland Folkhälsomyndigheten, Inspektionen för vård och omsorg, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

Vidare ska Socialstyrelsen föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från Sveriges Kommuner och Regioner, kommuner, regioner och andra berörda aktörer, däribland professionsföreningar, berörda nationella programområden inom ramen för kunskapsstyrningssystemet och patient-, brukar- och anhörigorganisationer.

Därutöver ska Socialstyrelsen föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från Delegationen för att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (S 2025:A).

Socialstyrelsen ska senast den 31 oktober 2025 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Delredovisningen ska innehålla en plan för uppdragets genomförande samt de insatser och aktiviteter som Socialstyrelsen avser att vidta inom ramen för uppdraget.

Socialstyrelsen ska senast den 31 oktober 2026 respektive den 31 oktober 2027 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Delredovisningarna ska innehålla en beskrivning av hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Socialstyrelsen ska senast den 31 oktober 2028 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Slutredovisningen ska innehålla en bedömning av fortsatta utvecklingsbehov inom området samt förslag på hur Socialstyrelsen kan stödja ett sådant fortsatt utvecklingsarbete.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2025 använda 2 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 Till Kammarkollegiets disposition.

Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2025.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2026 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

För att möta befintliga och framtida utmaningar och för att åstadkomma en samhällsekonomiskt effektiv och behovsanpassad hälso- och sjukvård pågår sedan flera år en omställning av hälso- och sjukvården till en god och nära vård. I detta arbete är reformeringen av primärvården en central del.

Omställningen till primärvården som nav i hälso- och sjukvårdssystemet syftar till en mer tillgänglig, sammanhållen och effektiv vård där primärvården ska kunna erbjuda ett kvalificerat och personcentrerat omhändertagande av såväl fysiska som psykiska vårdbehov genom hela livet.

Regeringen har under senare år genomfört flera insatser för att stödja huvudmännen i det utvecklingsarbetet, vilket bl.a. inbegriper ett förtydligat grunduppdrag för primärvården genom ändringar i hälso- och sjukvårdslagen

(2017:30), stödande uppdrag till myndigheter och riktade medel till kommuner och regioner för att genomföra omställningen.

Enligt flera utredningar och rapporter finns dock fortsatt stora utvecklingsbehov när det gäller primärvårdens arbete med psykisk ohälsa, vilket bl.a. har beskrivits av utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård i betänkandet God och nära vård – Rätt stöd till psykisk hälsa (SOU 2021:6). Som följd av förslagen i betänkandet har flera insatser vidtagits för att stödja utvecklingen i primärvården när det gäller omhändertagandet av psykisk ohälsa.

I april 2022 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra insatser för att främja, stödja och följa omställningen till en god och nära vård för att förbättra primärvårdens omhändertagande av psykisk ohälsa (S2022/02309). Uppdraget, som slutredovisades i mars 2025, innehåller flera förslag på hur myndigheten kan stödja huvudmännen i utvecklingen av primärvården när det gäller psykiskt vanligt förekommande vårdbehov, bl.a. avseende kunskapsstöd och uppföljning.

För att stärka arbetet gav regeringen i februari 2025 vidare Socialstyrelsen i uppdrag att betala ut 496 miljoner kronor till regionerna för att stärka och utveckla den regionala primärvårdens arbete med psykisk ohälsa (S2025/00397). Statsbidraget till regionerna syftar till att stödja den regionala primärvårdens arbete med psykisk ohälsa bl.a. med avseende på att utveckla stegvisa vårdmodeller, uppmärksamma arbetet med sjukskrivningar i psykiatriska diagnoser och återgång i arbete och stärka samverkan med den kommunala hälso- och sjukvården.

Att barn och unga samt vuxna och äldre får god vård i rätt tid och på rätt vårdnivå vid psykisk ohälsa är en viktig förutsättning både för den enskilde och för att den specialiserade vården ska kunna användas mer effektivt. För att stärka och utveckla primärvårdens arbete med psykisk ohälsa behövs både långsiktiga strategier och samordnade insatser i kommuner och regioner och ett utvecklat och stärkt nationellt stöd till berörda huvudmän bl.a. avseende kunskapsstyrning, stöd och uppföljning.

Närmare om uppdraget

Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen genomföra nationella utvecklingsinsatser för att stärka primärvårdens arbete med psykisk ohälsa.

Uppdraget omfattar både den hälso- och sjukvård som faller under regionernas huvudmannaansvar och den hälso- och sjukvård som faller under kommunernas huvudmannaansvar. I uppdraget ingår att

- ta fram målgruppsanpassade kunskapsstöd, och anpassa befintliga kunskapsstöd, inom prioriterade områden till stöd för berörda huvudmän och verksamheter bl.a. avseende omhändertagandet av psykisk ohälsa på vårdcentraler och inom kommunal hälso- och sjukvård, tvärprofessionell samverkan, stegvis vård och triagering samt andra insatser som syftar till att primärvårdens arbete med psykisk ohälsa ska ske på ett tillgängligt, patientsäkert, effektivt och jämlikt sätt,
- genomföra insatser för att stärka berörda professioners kompetens om psykisk ohälsa, inbegripet bemötande, samsjuklighet, suicidalitet och ett förebyggande förhållningssätt samt stöd till anhöriga, närstående och efterlevande,
- genomföra åtgärder för att stödja kompetensförsörjningen i primärvården avseende omhändertagandet av psykisk ohälsa,
- genom analyser och lägesbilder följa omställningen till en god och nära vård med fokus på primärvårdens omhändertagande av psykisk ohälsa, inbegripet läkemedelsbehandling och andra insatser, som löpande ska publiceras till stöd för regeringen, kommuner och regioner samt andra berörda aktörer,
- stödja utvecklingen av primärvårdens arbete med barn och unga med psykisk ohälsa,
- stödja regionernas arbete med att utveckla förfrågningsunderlag, ersättningsmodeller och uppföljningsmodeller för omhändertagandet av psykisk ohälsa i den regionala primärvården,
- genomföra insatser för att bidra till implementering av de kunskapsstöd som tas fram och de andra utvecklingsinsatser som genomförs inom ramen för uppdraget,
- sprida och kommunicera resultaten av arbetet till berörda huvudmän, verksamheter och andra berörda aktörer på ett målgruppsbaserat och verksamhetsnära sätt, och
- bedöma fortsätta utvecklingsbehov inom området och vid behov lämna förslag på hur Socialstyrelsen kan stödja ett sådant fortsatt utvecklingsarbete.

Insatserna ska i huvudsak utgå från förslagen i redovisningen av uppdraget att genomföra insatser för att främja, stödja och följa omställningen till en

god och nära vård för att förbättra primärvårdens omhändertagande av psykisk ohälsa (S2022/02309) och integreras inom ramen för Socialstyrelsens övergripande arbete med att främja, stödja och följa upp omställningen till god och nära vård med fokus på primärvården.

När uppdraget utförs ska behoven hos personer med samsjuklighet i skadligt bruk eller beroende av bl.a. alkohol och narkotika och psykisk ohälsa genomgående uppmärksammas. Vidare ska insatser för en utvecklad samverkan mellan primärvården, den specialiserade psykiatriska vården, socialtjänsten och andra berörda aktörer, inbegripet ändamålsenliga vård- och omsorgsövergångar inom och mellan verksamheter, beaktas.

Vid genomförandet av uppdraget ska Socialstyrelsen verka för att de erfarenheter och utvecklingsbehov som framgår av såväl tidigare som pågående relevanta uppdrag och utredningar tas tillvara. Detta inbegriper bl.a. uppdraget att ta fram kunskapsstöd inom området stress- och utmattningsrelaterade tillstånd (S2025/00657), uppdraget att stärka hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering (S2024/01779), redovisningen av uppdraget att utvärdera arbetssättet En väg in inom barn- och ungdomspsykiatri (S2023/03257) samt uppdraget att genomföra fortsatta insatser för att utveckla arbetet med nationella utvecklingsteam (S2025/00657).

Eventuella förslag på fortsatta utvecklingsinsatser inom området ska vara ändamålsenliga och kostnadseffektiva, rymmas inom befintliga ekonomiska ramar inom det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg uppförda anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri och ta hänsyn till berörda myndigheters och andra aktörers samlade administrativa börda.

Vidare ska barnrättsperspektivet, funktionshindersperspektivet och jämställdhetsperspektivet, särskilt det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa, tas i beaktande.

I enlighet med det ska eventuell statistik som presenteras inom ramen för uppdraget så långt som möjligt redovisas konsuppdelad.

På regeringens vägnar

Jakob Forssmed

Andrea Larsson

Kopia till

Socialdepartementet/SAM, SF, SL, SOF

Finansdepartementet/BA, K, SFÖ

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM

Förvaltningsavdelningen/EKA

riksdagens socialutskott

Delegationen för att genomföra en reform för mer samordnade,
behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet
(S 2025:A)

Folkhälsomyndigheten

Inspektionen för vård och omsorg

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

Sveriges Kommuner och Regioner